Г93

1568р

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

ГУ ЖАНЬ

УДК 378.011.3-057:78]:39(043.3)

МЕТОДИКА ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

顾冉

Київ – 2018

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.
Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м.Київ.

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, професор **Хижна Ольга Петрівна**, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **Устименко-Косоріч Олена Анатоліївна**, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, директор навчально-наукового інституту культури і мистецтв;

кандидат педагогічних наук, доцент **Михаськова Марина Анатоліївна**, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва.

Захист відбудеться "15" травня 2018 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ–30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий "13" квітня 2018 року.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради **Л. І. Паньків**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасна система вищої художньо-педагогічної освіти, відповідаючи на виклики кризових явищ, притаманних розвитку цивілізації, здійснює пошук ефективних шляхів формування особистості вчителя третього тисячоліття, здатного до усвідомленого синтезу знань з різних галузей людської діяльності, розуміння змісту складних процесів глобалізації та регіоналізації, сповідання гуманістичних та екологічних цінностей, толерантного ставлення до представників різних культур, спроможного до виявлення себе в ролі активного учасника життєтворчості.

Сьогодні фахова підготовка майбутнього вчителя музики у ВНЗ здійснюється здебільшого в багатонаціональному, полікультурному освітньому просторі, в якому перебувають представники різних культур світу. Набуває популярності серед іноземних студентів музично-педагогічна освіта, як така, що зарекомендувала себе перспективною в контексті поєднання мистецької та педагогічної складової. Музично-педагогічна освіта в Україні має давні традиції та спирається на величезний досвід, що забезпечує високий рівень фахової підготовленості майбутніх учителів музики, а тому є конкурентоздатною на світовому ринку освітніх послуг. У цьому її значний ресурс для розвитку сучасної музично-педагогічної освіти в КНР.

Тисячоліттями з покоління в покоління передавалася важлива цінність китайської культури – Великий шовковий шлях як шлях торгівлі й людських взаємозв'язків, що сполучав цивілізації Азії, Європи і Африки, відігравав значну роль у прогресі загальнолюдської цивілізації. У XXI столітті на тлі повільних темпів світової економіки, складнощів і заплутаності міжнародної та регіональної обстановки зростає актуальність розвитку основних цінностей Великого шовкового шляху: мир і співробітництво, відкритість і толерантність, взаємне запозичення та обмін досвідом, взаємна вигода й загальний виграш.

Освіта в поліетнічній державі ініціює вирішення культурних проблем, а умови соціокультурного простору кожного регіону висувають перед художньо-педагогічною освітою специфічні завдання, обумовлюють необхідність вирішення в організації та змісті фахової підготовки майбутніх учителів музики широкого спектру специфічних проблем етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя.

Аналіз літературних джерел, педагогічної теорії та практики показує, що прилучення студентів до загальнолюдських та національних цінностей, виховання культури міжнаціональних відносин підростаючого покоління, педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики в її моральному становленні і самовираженні займали значне місце в працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Так, видатні філософи й педагоги минулого Лао-цзи, Конфуцій, Я. А. Коменський, Г. І. Песталоцці, Ж. Ж. Руссо, М. Драгоманов, М. Грушевський, П. Каптерєв, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Л. Толстой, С. Шацький, а також сучасні вчені – О. Ільченко, В. Верстюк, І. Гирич, Ло Гуань Чжун, М. Капиця, Ю. Руденко, А. Руккас та інші незмінно

вказували на необхідність розвитку національної школи, в якій однією з найважливіших завдань було б виховання духовно-моральної, вільної особистості.

Особливий інтерес в контексті дисертаційної роботи представляли розробки ідей педагогічної підтримки особистості студента в роботах С. Белічевої, О. Газмана, О. Гукаленко, Г. Іващенко, І. Кона, О. Петровського, М. Плоткіна, Є. Рибінського, Р. Чумичевої та ін. Важливу роль у нашому дослідженні зіграли інноваційні ідеї підготовки вчителя, підвищення його фахової та педагогічної культури, представлені в роботах А. Козир, Н. Кузьміної, С. Кульневича, Г. Падалки, О. Рудницької, В. Сластеніна, О. Хижної, О. Щолокової та ін.

Особливістю вищої освіти в Україні є забезпечення фундаментальності наукових знань як основи фахової підготовки, що приваблює китайську молодь, яка бажає зробити власний внесок у економічне зростання Китаю. При дослідженні реальної практики адаптації китайських студентів до навчання в університетах України спираємось на дослідження Т. Балихіної, В. Бурова, Л. Бутенко, І. Гребеннікової, М. Іванової, Т. Кузнецової, І. Пак, Е. Сарукаєва, Н. Філімонової, С. Чулкової, С. Шевельової, С. Шестопалової, Дін Сінь, Донмей Вань, Інь Хань, Лі Сюеюань, Лін Яцян, Лу Лу та інших.

Для нашого дослідження були цікавими і корисними ідеї зарубіжних психологів і педагогів: Р. Бернса, А. Маслоу, Дж. Міда, А. Нейла, К. Роджерса, в працях яких розглядається коло питань, важливих для наукової постановки проблеми створення полікультурного простору освітнього закладу як середовища педагогічної підтримки особистості. В ракурсі обраної проблеми ми звернулися до порівняльної педагогіки, що дає змогу розкрити значення зарубіжного досвіду полікультурної освіти (В. Борисенков, Б. Вульфсон, М. Нікандров, К. Салімова та ін.). Крім того, нами вивчався досвід і практика спеціалізованих служб допомоги та підтримки дитинства за кордоном – Польщі, Чехії, Словаччини (Й. Шванцара, В. Чорного, А. Ложар, Я. Громи), США (І. Бардон, А. Беннет, К. Рейдалс), Канади (Р. Рамзей, С. Сміт, Б. Тейлор-Хілтон).

Актуальність проблеми етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики посилюється ***суперечностями між:***

– актуальною потребою відтворення всього різноманіття гуманістичних цінностей сучасного суспільства та недостатнім врахуванням необхідності етнокультурної педагогічної підтримки особистості студентів у змісті фахової підготовки майбутніх учителів музики;

– високим рівнем розробленості концепцій мистецької освіти й нерозробленістю змістових та функціональних характеристик полікультурного освітнього простору ВНЗ;

– вимогами до педагогічних працівників з високою фаховою культурою та реальним станом етнокультурної підготовленості вчителів здійснити педагогічну підтримку особистості студентів в полікультурному просторі освітнього закладу;

– значним потенціалом художньо-педагогічної практики в оновленні спрямованості свідомості суб'єктів освітнього процесу на нову ціннісну систему взаємовідносин та нерозробленістю механізмів їх формування в змісті фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Актуальність означеної проблеми, її недостатня теоретична і методична розробленість, необхідність вирішення окреслених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: «*Методика етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики у процесі фахової підготовки*».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з проблеми «Вдосконалення фахової та методичної підготовки вчителя музики до практичної професійної діяльності». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 28.02.2013 р.).

Мета дослідження полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності методики етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – методичне забезпечення етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики у процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети були поставлені наступні **завдання дослідження:**

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел щодо висвітлення проблеми етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки.
2. Проаналізувати літературу щодо висвітлення генези, динаміки розвитку та періодизації музично-педагогічної освіти Китаю.
3. Уточнити сутність поняття «етнокультурна педагогічна підтримка особистості», «етнокультурна підготовленість».
4. Розкрити зміст і компонентну структуру поняття «етнокультурна підготовленість майбутніх учителів музики».
5. Визначити критерії, показники та рівневі характеристики сформованості етнокультурної підготовленості студентів педагогічних університетів.
6. Обґрунтувати педагогічні умови впровадження методики етнокультурної педагогічної підтримки особистості студентів у процесі фахової підготовки.
7. Експериментально перевірити ефективність впровадження методики етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики в освітній процес ВНЗ.

Методи дослідження:

• *теоретичні*: аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної, культурологічної, мистецтвознавчої, етнологічної, етнографічної, психологічної і етнопсихологічної, методичної літератури; систематизація та узагальнення отриманих теоретичних та експериментальних даних, зіставлення, інтерпретація, конкретизація, синтез отриманих даних для формування концептуальних положень досліджуваної проблеми;

• *емпіричні*: цілеспрямоване психолого-педагогічне спостереження, вивчення досвіду педагогів-практиків; інтерв'ювання, анкетування, тестування, педагогічний експеримент;

• *статистичні:* аналіз та статистична обробка отриманих експериментальних даних для фіксації результатів вимірювання та перевірки ефективності розробленої експериментальної методики.

Методологічними та теоретичними засадами дослідження стали філософські ідеї соціальної та педагогічної антропології, а також концепції гуманізації освіти (І. Алексашина, В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн, М. Каган, Ю. Кулюткін, В. Лутай, А. Маслоу та ін.); теорія діалогу (М. Бахтін; В. Біблер; М. Бубер, Д. Лихачов; М. Каган, Ю. Лотман та ін.); теорії багатокультурної освіти (О. Алексеєва, Дж. Бенкс, Дж. Гей, Т. Левовіцкі, Р. Осипець, З. Ясінскі, Хе Сі Ган, Чі Яньхуей, У Іфан та ін.); основи етнохудожньої освіти (О. Гуренко, А. Ленд'єл-Сяркевич, А. Садовскі, Л. Хомич, О. Хоружа, Тян Лі, Цао Ян та ін.); теоретико-методологічні засади мистецької, зокрема музичної освіти (Е. Абдуллін, А. Козир, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, В.Федоришин, О. Хижна, В. Шульгіна, О. Щолокова, Д. Юник, Б. Юсов та ін.); дослідження з проблем етногенезу, етнопсихології, ролі етнічного фактора в еволюції світової культури (Г. Гачев, Л. Гумильов, В. Євтух, Лю Цін, Ю. Руденко, Т. Стефаненко, С. Тушиліна, С. Черепанова, М. Юрій та ін.); наукові праці щодо вивчення музичного фольклору (М. Дмитренко, М. Лановик, О. Отич, М. Стельмахович, С. Садовенко, О. Шпортун, І. Юсупов, Чжан Цзюнь, Чан Ліїн та ін.).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* визначено поняття «етнокультурна педагогічна підтримка особистості майбутніх учителів музики» в контексті фахової підготовки майбутнього вчителя музики; розроблено методику формування етнокультурної підготовленості студентів; обгрунтовано педагогічні умови етнокультурної педагогічної підтримки студентів;

– *уточнено* структурні компоненти і особливості формування етнокультурної підготовленості майбутніх учителів у процесі музичного навчання;

– *представлено* історію музично-педагогічної освіти Китаю як цілісність: від зародження до наших днів, виявлено динаміку і періодизацію її розвитку;

– *актуалізовано* проблему музичної інфраструктури як важливого чинника формування етнокультурної підготовленості майбутнього вчителя музики;

– *конкретизовано* зміст, критерії та рівневі характеристики сформованості етнокультурної підготовленості майбутніх учителів музики;

– *подальшого розвитку набули:* транскультурний підхід до формування етнокультурної підготовленості студентів педагогічних університетів.

Практичне значення одержаних результатів визначається ефективністю запропонованої методики формування етнокультурної підготовленості студентів у процесі фахової підготовки; можливістю використання матеріалів дослідження для оновлення і корекції змісту чинних та створення нових навчальних програм у системі фахової підготовки майбутніх учителів музики, а також розробки практичних рекомендацій для студентів педагогічних ВНЗ.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських та інтернет-конференціях: на *міжнародних*: «Теоретичні та методичні засади особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (Вінниця, 2014); XII Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О. П. Рудницької (Київ, 2015); II Міжнародній конференції молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2016), III Міжнародному конгресі «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017); *всеукраїнських:* «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» (Київ 2014); «Виховний потенціал сучасної освіти: теоретичні засади та практичні досягнення» (Київ, 2014); V Всеукраїнська науково-практична конференція «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття» (Мукачеве, 2016); «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, 2016); на засіданнях кафедри музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені А. Авдієвського НПУ імені М. П. Драгоманова.

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес факультету мистецтв імені А. Авдієвського НПУ імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/959 від 30.05.2017 р.); Ніжинського державного університету (довідка № 05/268 від 08.09.2017р.); ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» (довідка № 1139/17 від 23.05.2017 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 8 публікаціях, 5 з яких – у наукових фахових виданнях України, 1 – у міжнародному науковому виданні.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел, що містить 239 найменувань (з них 16 – іноземними мовами). Загальний обсяг роботи становить 253 сторінки, з них 186 сторінок основного тексту. Робота містить 16 таблиць та 2 рисунки, що разом з додатками становить 38 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового пошуку, представлено теоретико-методологічні засади дослідження, розкрито його наукову новизну та практичне значення, подано інформацію про апробацію і впровадження результатів, публікації, структуру, обсяг дисертаційної роботи.

У **першому розділі** – «*Науково-педагогічні засади етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутніх учителів музики*» – здійснено теоретичний аналіз наукових підходів до проблеми етнокультурної педагогічної підтримки особистості, літературних джерел з досліджуваної проблеми, з позицій філософії, психології, етнології, музикознавства, педагогіки узагальнено історико-

культурні сенси фахової підготовки майбутніх учителів музики, визначено методологічні орієнтири дослідження.

Проблеми, пов'язані з успішною соціальною адаптацією людини в будь-якому новому для неї середовищі, хвилювали не одне покоління вчених різних часових періодів і різних спеціальностей. Такі проблеми є невирішеними і на даний час, коли постають нові виклики як у суспільній практиці загалом, так і в її окремих підсистемах та галузях. До найважливіших аспектів проблеми віднесено процес проходження адаптації студентами під час навчання в іншій країні. Актуальність даної проблеми визначається не лише важливістю розвитку освітньої галузі як потенціалу розвитку будь-якого суспільства, а й тому, що у сучасному суспільстві дослідження такого напряму можуть виступати інтегративною основою становлення окремого індивіда, будь-якої малої або великої соціальної групи, а, можливо, навіть нації в цілому.

Процес адаптації студентів-іноземців до незвичного соціального та культурного оточення триває весь період навчання, і успішність його залежить як від індивідуальних особливостей і характеру студента, так і від професійно значущих та особистісних якостей викладачів. З'ясовано, що етнокультурна педагогічна підтримка студентів може сприяти не лише прискоренню процесу адаптації майбутніх учителів музики, але й розвитку толерантних відносин у студентському середовищі.

Адаптацію іноземних студентів до полікультурного освітнього простору вищих навчальних закладів України ми розглядаємо як складний процес активного пристосування та розвитку їх особистості до нового соціокультурного середовища завдяки реалізації у ВНЗ сукупності умов, які забезпечать набуття та актуалізацію іноземними студентами базових елементів інокультури, навичок міжкультурної взаємодії та навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі, що сприятиме їх успішному фаховому і особистісному становленню та розвитку у новому соціальному оточенні.

Етнокультурна педагогічна підтримка особистості майбутнього вчителя музики розглядається як надання допомоги студенту в пізнанні себе (етнокультурної самоідентифікації, національної культури, етнічної самосвідомості тощо); сприяння у захисті прав і свобод особистості; спільному визначення мети, завдань, потреб та інтересів студента і пошуку можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають досягненню позитивних результатів у навчанні, спілкуванні, фаховому становленні в умовах полікультурного простору вищого навчального закладу.

З'ясовано, що для ВНЗ України актуальним залишаються проблеми: *успішної соціокультурної адаптації іноземних студентів* (знання мови, української культури, особливостей українського менталітету, подолання матеріальних та побутових проблем, забезпечення власної безпеки, вирішення психологічних проблем (непорозуміння з одногрупниками, непорозуміння з викладачами або керівництвом навчального закладу); *створення полікультурного освітнього простору*, що представляє собою складне поєднання матеріальних та духовних цінностей, які формують особливу освітню практику, цілісність, виражену в актуальних освітніх ситуаціях, в яких усі аспекти освітнього процесу

поєднувалися б із загальною толерантною атмосферою та особистою безпекою студентів. Створення полікультурного освітнього простору сучасного ВНЗ є одним з визначальних чинників універсального інноваційного середовища етнокультурної педагогічної підтримки особистості студента.

Серед труднощів, з якими стикаються іноземні студенти, названо: проблеми з адаптацією в чужій країні, мовні, ментальні та культурні бар'єри, труднощі в навчанні, недостатність фахових умінь з музично-педагогічних навчальних дисциплін; хиби у способах діяльності для досягнення позитивних навчальних результатів; перешкоди у взаєморозумінні та стосунках з українськими студентами та педагогами, відсутність комунікативних навичок взаємодії з представниками іншої культури.

Для українських студентів, які знаходяться поруч з іноземцями, виокремлено такі труднощі: незнання культурних та ментальних особливостей студентів-іноземців; неприйняття чужої та малозрозумілої культури відсутність комунікативних навичок взаємодії з представниками іншої культури. труднощі в навчанні, недостатність фахових умінь з музично-педагогічних навчальних дисциплін; хиби у комунікації та способах діяльності для досягнення позитивних навчальних результатів. Тож, представники полікультурного освітнього простору ВНЗ відчувають багато спільних проблем, які потребують ефективного вирішення.

Етнокультурну підготовленість майбутнього вчителя музики розглядаємо як інтегративне соціально-психологічне особистісне утворення, що характеризується фундаментальною загальною та фаховою культурою, глибиною художньо-педагогічного мислення; установками на співпрацю зі студентами різних національностей; рівнем відповідальності за надання підтримки кожному студенту; емпатійними здібностями, відповідними вміннями (аналітико-прогностичними, конструктивними, комунікативними, творчими тощо).

Етнокультурна підготовленість майбутнього вчителя музики характеризується спроможністю і здатністю педагога реалізовувати загальні та спеціальні етнокультурно-педагогічні вміння в освітньому процесі, що включає в себе здатність орієнтуватися в культурі різних народів регіону, країни, світу, розуміти їх загальнолюдську і загальносвітову значущість, володіння технологією трансляції молодому поколінню етнокультурних знань, умінь, формування умінь міжетнічного та міжкультурного спілкування.

На основі системного аналізу теоретичних засад проблеми етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики визначено структурні компоненти етнокультурної підготовленості студентів:

Когнітивно-конструктивний компонент є сукупністю уявлень про елементи базової культури українського суспільства, культуру та традиції вищого навчального закладу, властиву для нового соціуму систему цінностей та норм поведінки, які актуалізуються студентами, стають складовою їхньої особистості й надають можливість адекватно сприймати дійсність.

Мотиваційно-емотивний компонент передбачає наявність мотивів, інтересів, потреби, цілі, ціннісно-змістові настанови, які забезпечують емоційний комфорт студентів, позитивне сприйняття ними іншої культури, відчуття себе

частиною студентського колективу університету, спрямовують на отримання майбутньої професії в існуючих умовах вищого навчального закладу, а також виявляються у можливості ефективно взаємодіяти та спілкуватися з оточенням, займати активну позицію в процесі свого навчання, організації дозвілля та відпочинку.

Діяльнісно-комунікативний компонент є сукупністю знань студентів про форми й методи навчально-пізнавальної діяльності, властиві для вищої школи, умінь що надає їм можливість ефективно організувати своє навчання та успішно оволодівати майбутнім фахом.

У **другому розділі** – «*Педагогічна підтримка особистості майбутнього вчителя в системі вищої музично-педагогічної освіти в КНР*» – розкрито генезу, динаміку розвитку та періодизацію музично-педагогічної освіти Китаю.

З'ясовано, що перший етап становлення музично-педагогічної освіти Китаю охоплює більше 60-ти років – від закінчення війни з Англією (1840 –1842 рр.) до 1908 року. Змістом періоду 1840-1908 є *формування передумов* появи системи музично-педагогічної освіти в Китаї. Вони були пов'язані із введенням занять музикою в освітніх закладах загального типу, пізніше – формуванням шкільної системи за європейським зразком, освоєнням досвіду західних країн у галузі шкільної музичної освіти. У зв'язку з цим і виникла необхідність підготовки шкільних вчителів музики.

З 1906 року навчання музиці як загальноосвітній дисципліні поступово впроваджується в професійні навчальні заклади. Початок був покладений двома педагогічними читальнями, відкритими в серпні та грудні 1906 р. (Нань Цзин і Баодін), що випускали вчителів малюнка і живопису відповідно для півдня і півночі Китаю. У 1908 р. у місті Тянь Цзінь було відкрито державний навчальний заклад – спеціальну школу, в якій вперше почали готувати вчителів гімнастики і музики. Це дата, від якої веде відлік музично-педагогічна освіта Китаю.

Перший період розвитку хронологічно майже збігається з часом, що увійшов у історію країни як період Китайської республіки (1912–1949), коли соціально-політичні зміни відбувалися в усіх сферах життя. У 1912 році перший міністр освіти Тимчасового уряду Китаю Цай Юаньпей опублікував програмну статтю «Про орієнтацію освіти», обгрунтувавши важливу роль художньої культури в освіті та просвітництві народу. З цього часу уроки музики в школі з факультативних переходять в розряд обов'язкових. Музичний всеобуч поставив проблему формування системи підготовки кадрів. Вона вирішувалася відкриттям у всіх педагогічних вузах нового напряму підготовки – музиканта-педагога загальноосвітньої школи. Протягом ряду років підготовка фахівців-музикантів не мала єдиної програми. Вона формувалася в кожному вузі самостійно. Разом з тим, у розробці програм існував єдиний орієнтир – система, що склалася в Європі. У цей період визначилося коло основних музичних дисциплін: вокальний клас, музичний інструмент, сольфеджіо, гармонія, теорія музики, теорія композиції, хор і хорове диригування, історія музики, слухання музики (останнє – з метою прилучення до європейської культури). Більшість з цих дисципліни і до сьогодні зберігають роль провідних у музично-педагогічній освіті Китаю.

Другий період розвитку системи вищої музично-педагогічної освіти Китаю охоплює 1949–1966 роки. Підставою для виокремлення даного періоду є зміни соціально-політичних умов і культурної політики в країні: внутрішні і зовнішні конфлікти (з 1937 по 1949 рр. Китай знаходився в стані війни з Японією, з 1945 – 1949 рр. – внутрішньої, громадянської війни). Протягом 4-х років система освіти практично не функціонувала. Тому перед країною стояли два завдання: відновлення втраченого і впровадження нового. Нове було пов'язано з реформою освіти – її демократизацією і оснащенням сучасними технологіями. Вперше була поставлена проблема шкільного всеобучу і загальнодоступності спеціальної освіти. Основну роль в освітній реформі зіграло освоєння досвіду СРСР і безпосередня допомога радянських фахівців. Вивчення системи підготовки педагогічних кадрів в СРСР лягло в основу розробки власного нормативного документа під егідою Міністерства освіти – «Навчальний план вищої музично-педагогічної освіти»(1952). Дія навчального плану поширювалося на всі вузи, де готували музикантів-педагогів загальноосвітніх шкіл, ставши юридичною підставою розвитку вищої музично-педагогічної освіти Китаю до 1968 року. В якості провідних установ були визначені Центральна консерваторія (Пекін) та її відділення в Шанхаї. Поряд з цим були відкриті профільні факультети в художніх інститутах і університетах. Паралельно заходами Міністерства освіти і Міністерства культури, спрямованими на підготовку кадрів, стали: розширення прийому в педагогічні інститути за спеціальністю «вчитель музики»; використання літніх і зимових канікул для короткострокової підготовки фахівців; переклад та впровадження в практику підручників з музики, виданих у СРСР; створення власних навчальних посібників; розширення матеріально-технічної бази – навчальних площ, гуртожитків, книжкових і нотних фондів. Динамічний розвиток освітньої системи було перервано трагічними подіями 1966 – 1976 рр. За «культурної революції» система освіти фактично перестала функціонувати. Кращі фахівці піддалися репресіям. Відродження культури й усіх освітніх інституцій Китаю починається з 1977 року.

Третій період в історії вищої музично-педагогічної освіти Китаю охоплює кінець 70-х – 90-і рр. XX століття. Змістом його стало відновлення втраченого і поступальний, еволюційний розвиток сформованої системи музично-педагогічної освіти. Основи розвитку вищої музично-педагогічної освіти були визначені на конференціях педагогічної громадськості 1979-1980 років: розширення вузівської системи підготовки педагогів-музикантів загальноосвітніх шкіл. У 1981 році у всьому Китаї налічувалося 60 вищих педагогічних навчальних закладів, де викладалися музичні дисципліни. Сьогодні число вузів наближається до 200. Крім цього були розроблені нестандартні форми прискореного навчання: вечірні університети, групи підвищення кваліфікації, заочні групи, екстернат тощо.

Четвертий період розвитку системи музично-педагогічної освіти Китаю починається з кінця 90-х рр. XX століття і триває до теперішнього часу. Його зміст було визначено політикою реформування та модернізації всіх сфер життя країни. За час, що минув після «культурної революції», система вищої музично-педагогічної освіти Китаю не лише відродилася, але в ній відбулися радикальні позитивні зміни, що дозволяють говорити про якісне і кількісне зростання.

Головною метою перетворень системи стала модернізація підготовки шкільного вчителя музики XXI століття: зміна змісту, форм і методів викладання; інформатизація освітнього процесу, розширення спектру музичних дисциплін. Основною проблемою сучасної музично-педагогічної освіти Китаю можна вважати недостатню її профілізацію. Для успішного реформування системи необхідна переорієнтація підготовки фахівців переважно з музично-виконавського на музично-педагогічний напрям, впровадження в навчальний процес теоретичних і практичних інновацій XXI століття в галузі масового музичного виховання, розширення блоку психолого-педагогічних дисциплін, створення необхідних умов формування високої музичної і загальної культури майбутніх шкільних вчителів музики.

Створення полікультурного освітнього простору в китайських ВНЗ спрямовується на вирішення проблеми етнокультурної педагогічної підтримки студента, виступає як соціально-виховна та художньо-освітня інституція й вирішує такі завдання: входження, інтеграція особистості в національну та світову культуру, її ідентифікація з іншими культурами; розуміння загального і особливого в культурі, традиціях, способі життя різних народів світу та регіону; формування толерантності особистості, гуманності відносно інокультури; забезпечення інтеркультурної комунікації, розвитку вмінь і навичок продуктивної взаємодії з носіями інших культур; залучення студента до культури за допомогою мистецької освіти; забезпечення самоорганізації, самореалізації особистості в контексті синергетичної парадигми; виховання поваги до рідної мови, культури, історії свого народу, формування національної самосвідомості; формування непримиренного ставлення до всіх форм прояву націоналізму і шовінізму.

У розділі обгрунтовано *педагогічні умови,* що впливають на ефективність процесу етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики: *створення сприятливої національної та регіональної освітньої політики, що акумулює гуманістичну парадигму і відображає соціокультурні особливості країни; стимулювання у студентів розвитку почуттів і якостей, необхідних для міжнаціональної взаємодії та взаєморозуміння; визнання і розвиток етнічного плюралізму в освітньому процесі ВНЗ; повага до права вільного вибору студентом власної культурної ідентичності; гарантування свободи вибору, повага рішень більшості та захист прав меншості; визнання рівних прав, обов'язків і можливостей для всіх студентів; створення оптимістичної, мажорної атмосфери розвитку особистості.*

У третьому розділі – «*Дослідно-експериментальна робота з впровадження етнокультурної педагогічної підтримки особистості студента*» – представлено методи діагностики етнокультурної підготовленості студентів, зміст констатувального експерименту, за результатами якого визначено необхідність упровадження в освітній процес поетапної методики формування досліджуваного феномена; висвітлено хід і результати формувального експерименту.

З метою виявлення рівнів сформованості етнокультурної підготовленості студентів було визначено ***критерії*** *(когнітивний, мотиваційно-емоційний та діяльнісний)* і розроблено відповідні показники.

Мотиваційно-емоційний критерій спрямовується на з'ясування міри сформованості у студентів ціннісних настанов, переконань, мотивів до сприйняття та входження у нове середовище, оволодіння майбутньою професійною діяльністю, наявність власної життєвої концепції та стратегії подальшого особистісного розвитку, невід'ємно пов'язаних з навчанням в університеті та набуттям фаху. *Показники критерію*: відношення до діяльності в полікультурному просторі освітнього закладу як до середовища етнокультурної педагогічної підтримки особистості студента; усвідомлення самоцінності і унікальності людської особистості як носія певної культури; самовизначення і саморозвиток полікультурних цінностей (альтруїзм, гуманність, емпатія, толерантність, тактовність); активність у вивченні національних особливостей культур народів регіону; здатність до етнокультурної самоідентифікації; усвідомлення полікультурних цінностей як норми власної діяльності.

Когнітивний критерій визначає ступінь набуття студентами знань про особливості культури українського й китайського народів, норми, правила та моделі поведінки, властиві для нового соціуму та вищого навчального закладу: прийняття студентами соціокультурних цінностей нового соціуму, що свідчить про ступінь засвоєння китайськими студентами соціокультурних реалій, норм, ціннісних настанов та моделей поведінки в українському суспільстві в цілому та у вищому навчальному закладі зокрема; готовність засвоювати цінності нового середовища та ідентифікувати себе у новому культурно-освітньому середовищі. *Показниками* критерію є: знання культурних основ народів регіону, концептуальних ідей гуманістичної педагогіки, культурологічних, аксіологічних, акмеологічних та особистісно орієнтованих підходів до освіти підростаючого покоління; наукових понять полікультурної освіти і основ педагогічної підтримки особистості студента, художньо-педагогічних технологій і методик.

Діяльнісний критерій визначає особистісне задоволення та повноту життя студентів у новому освітньому просторі ВНЗ, сприйняття себе як членів студентського колективу, позитивне відношення до оточення, обраної професії та університету, прийняття їх культурної бази, вміння вести себе з членами нової спільноти, налаштовуватись на спільну діяльність та контролювати свою поведінку. Його *показниками* є: уміння діагностування рівня міжкультурних взаємин у колективі; здатність до співробітництва та взаємодії зі студентами; володінням технологіями та методиками педагогічної підтримки особистості; вміння прогнозувати, реалізувати і аналізувати стратегії педагогічної взаємодії.

На основі розроблених критеріїв була визначена характеристика сформованості етнохудожньої підготовленості майбутніх учителів музики за *рівнями*: (низький, середній, високий).

Констатувальний експеримент спирався на розроблений діагностичний інструментарій у вигляді комплексних опитувальних методик, зорієнтованих на виявлення особливостей етнокультурної підготовленості майбутніх учителів музики, зацікавленість студентів проблемами музично-педагогічної освіти.

Формувальний експеримент передбачав проведення наскрізного інтегративного проекту «Планета Земля – наш спільний дім» протягом 2016-2017н.р. і завершувався студентським науково-практичним форумом у рамках

І Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського, що репрезентував результати різноманітних досліджень у царині мистецької освіти. У робочі програми навчальних курсів спеціальності «Музичне мистецтво», а саме: «Педагогіка мистецтва», «Акмеологія мистецької освіти»(факультет мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова); «Теоретичні основи пізнання музичного стилю» (факультет культури і мистецтв Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя); «Основний музичний інструмент», «Хоровий спів» факультету музичної і хореографічної освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» було уведено етнокультурний компонент фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Розроблена нами експериментальна *методика етнокультурної педагогічної підтримки особистості* студента відповідає вимогам сучасної полікультурної освіти і відображає реалізацію в практиці умов та шляхів, розглянутих вище. Проектуючи авторську методику, ми враховували: специфіку та особливості культури регіону; можливості конкретного індивіда, вузу, орієнтуючись на самобутність та унікальність кожного студента, розвиток його здібностей до передбачення, цілепокладання, самотворення, самовдосконалення, саморегуляції, рефлексії (особистісний підхід); адаптаційні можливості студента до життя в полікультурному суспільстві, до сучасної життєдіяльності з представниками різних національностей, рас, конфесій; зміст полікультурної освіти, який в його сучасному розумінні охоплює не лише науку, а й світову культуру, куди педагогічна наука входить як одна з найважливіших складових поряд з мистецтвом, соціальним досвідом і традиціями, релігією й іншими цінностями.

Експериментальна методика етнокультурної педагогічної підтримки особистості студента *є типом організації управління педагогічним процесом в полікультурному освітньому просторі ВНЗ, в якому знаходять вираження і реалізацію, з одного боку, сукупність ідей і цінностей, прийнятих у різних культурах (діалог культур), завдяки чому кожен студент отримує гарантовані умови вільного культурного розвитку; з іншого боку, ідеї гуманістичної освіти, які забезпечують етнокультурну педагогічну підтримку особистості студента, його індивідуальності й «самості», що створює особливий морально-психологічний клімат, котрий сприяє розвитку самостійності, самоорганізації, самореалізації та становленню особистості.*

Виходячи з висунутих положень і грунтуючись на тому, що майбутнє людства пов'язане з гуманістичним суспільством, вища мета якого – розвиток цілісної особистості, в проектуванні експериментальної методики етнокультурної педагогічної підтримки особистості студента ми виходили з таких ***принципів***: *національної ідентичності; полікультурності; гуманізації та демократизації освіти; регіоналізації освіти; інтеграції та глобалізації; рівності й справедливості; відкритості та свободи дії.*

Перший етап (діагностично-організаційний) – зорієнтований на освоєння студентами елементів традиційної народної музичної культури на побутовому рівні. Студенти вивчають культуру «малої Батьківщини». На цьому щаблі йде прилучення до національної культури на основі казок, легенд і усної народної

творчості. Будучи пам'яткою культури мовного, міфологічного, художньо-образного мислення і свідомості людства, фольклорні твори виконують у культурному розвитку сучасного суспільства роль фундаменту, першооснови у розвитку мистецтва і гуманітарних наук. Важливо, щоб всі види і жанри фольклору були присутні в навчально-виховному процесі, допомагаючи студентам осягнути історичний час і простір. В полікультурному соціумі студенти стикаються з проявом різноманіття культур. Цей етап покликаний забезпечити програмну реалізацію принципу полікультурності, що передбачає організацію і проведення лекцій, факультативних курсів «Духовні основи народної педагогіки», «Музично-естетичне виховання в полікультурній родині», які розкривають історію, літературу, культуру (в тому числі релігійну) і етнопедагогічні традиції, спрямовані на засвоєння основ світорозуміння народів, оволодіння стереотипами етнічної поведінки.

Другий етап (аналітично-трансформаційний) присвячений інтеріоризації студентом власної національної культури як важливого елементу на шляху входження, інтеграції у світову культуру. Реалізація цього етапу з позицій онтологічного підходу вимагає використання інноваційних методів музичного навчання: *онтологічних емоційних опозицій, семантичного диференціалу, діалектичних суперечливих взаємодій* та інших, спрямованих на прояв несвідомого, інтенціональності духовного життя, архетипів. Істотно важливими є методи і прийоми: «персоніфікація художнього образу» і «кіносценарій», пов'язані з виконанням завдань репродуктивного і творчого характеру, спрямованих на проникнення в художній образ, а також у життєві ситуації: «Вічність і мінливість», «Коли природа розчиняється в тиші?» (Спокій та мовчання). Завдання на використання гіпотези: «якби, то»: «яким видався б тобі проспект Перемоги у Києві (Площа Таньаньмень у Пекіні), якби ти надів окуляри з червоними, або темно-синіми, або зеленими скельцями?»; «яким ти б побачив: рідне місто, вулицю з висоти пташиного польоту, з даху хмарочоса?» та ін. Завдання супроводжуються музичними імпровізаціями.

На ***третьому етапі (проектно-творчому)*** відбувається етнокультурна й полікультурна самоідентифікація особистості, з'являється необхідність порівняння культур. Відбувається інтеграція особистості студента в світову культуру, розвиток планетарного світогляду, світосприйняття. Цей факт сприяє розумінню, що кожен народ є носієм рис характеру, вартих захоплення, а культурні відмінності самі по собі не несуть негативного заряду, навпаки, їхня цінність в тому, що вони ведуть до збагачення людського інтелекту і поведінки, а тому варто усвідомити й сприйняти культурний досвід інших народів, адже кожен з них самобутній та унікальний. Використовувались інноваційні методи музичного навчання, пов'язані із *зображенням художніх образів у різних стилях*, що дозволяє побачити один і той же об'єкт по-новому і включає серію завдань в стилі *кубізму* (розглянути репродукції картин П. Пікассо і намалювати: а) музичні іграшки, використовуючи аплікації і трафарети у вигляді геометричних фігур; б) ілюстрації до казок «Котигорошко», «Колобок», «Лис Микита», використовуючи український орнамент, петриківський розпис та підібрати українські народні пісні; в) створити колаж «Пекін майбутнього»,

використовуючи різні геометричні фігури, шматочки газет, шпалер, пакетів з-під молока, абонементів та запропонувати власну музичну імпровізацію; г) намалювати «моду майбутнього», використовуючи різні частини листівок, супроводжуючи показ мод музичними характеристиками); *імпресіонізму* (слухаючи музику М. Равеля, К. Дебюссі, намалювати «Бузок під дощем», «Місто в тумані» (малювання на мокрому папері); *авангардизму* (прослухати фрагмент музичного програмного твору, розповісти, як художній образ розвиватиметься далі й придумати сюжет музичного твору. Використовуючи психологічну характеристику світла В. Кандинського, скласти монотипію, що передає різні настрої: весело, сумно, страшно, тривожно, мрійно). При проведенні даного циклу завдань використовуються інноваційні *методи*: *діагностична бесіда*, метод *емоційних онтологічних опозицій*, який дозволяє уточнити значення і сенс художнього образу, розвиває точність в описах власних відчуттів. Це дає можливість по-новому, з різних сторін побачити естетичне в природі, зрозуміти сенс і значення образу та здійснити перехід від переживання форми до осягнення ідеї і розвитку естетичної думки.

Четвертий етап (***інтеграційно-узагальнюючий***) присвячується загальному розвитку майбутніх учителів музики на основі діалогу культур, співробітництва. Його мета полягає в розвитку мистецької рефлексії студентів, встановленні численних зв'язків між окремими, усвідомленими переживаннями творів мистецтва, завдяки яким відбувається емпатійне прийняття Іншого. Застосування інноваційних методів музичного навчання вимагало конструювання емоційно-образного віддзеркалення об'єктів у зв'язку з інтенціональністю духовного життя, *анімізацію* (тобто переживання), передачу духовного стану з життя людини і міфології, які співвідносяться зі станом природи: *переживання себе Іншим, несвідоме зіставлення людини з живою природою або рослинним світом*, кіносценарії, атракціон вирішення протиріч. Режисерами, авторами сценаріїв, продюсерами виступають самі студенти, що передбачає запуск механізмів самовизначення, саморозвитку, самореалізації. Реалізація цього блоку методів заснована на інтенціональності духовного життя студентів з їх тяжінням до інтенцій (геоцентричної, життєствердкуючої, песимістичної, локально-емпіричної тощо), обумовлених суб'єкт-суб'єктною взаємодією.

У представленій методиці домінують орієнтації на свободу та індивідуальність студента (в тому числі й культурну унікальність), робиться акцент не на навчання (вплив учителя на студента), а на учіння, активне і зацікавлене (взаємодія педагога і студента). Затребуваними формами взаємодії виступають довірчі, дружні та доброзичливі стосунки між студентами і викладачами, а провідними педагогічними методами є методи етнокультурної педагогічної підтримки особистості студента.

Для перевірки ефективності формувального експерименту було здійснено контрольний зріз, якісний і кількісний аналіз результатів якого дозволив констатувати суттєві позитивні зміни рівнів сформованості етнокультурної підготовленості студентів експериментальної групи.

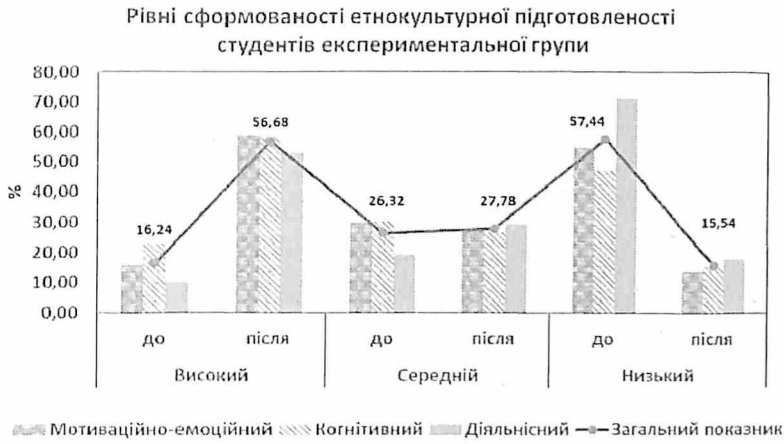

Рис. 1. Динаміка сформованості етнокультурної підготовленості студентів ЕГ (до і після проведення формувального експерименту)

Результати формувального експерименту показали, що визначення педагогічних умов та реалізація розробленої методики етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутніх учителів музики позитивно вплинули не лише на формування етнокультурної підготовленості студентів ЕГ, а й на особистісний розвиток студентів.

Використання коефіцієнта кореляції Пірсона r_{xy} підтверджує достовірність отриманих результатів:

$$r = \frac{n\left(\sum xy\right) - \left(\sum x\right)\left(\sum y\right)}{\sqrt{\left[n\sum x^2 - \left(\sum y\right)^2\right]\left[n\sum y^2 - \left(\sum y\right)^2\right]}},$$

де x – значення рівнів контрольної групи, y – значення рівнів експериментальної групи n – загальна кількість студентів контрольної та експериментальної групи.

У нашому дослідженні за мотиваційно-емоційним, когнітивним і діяльнісним критеріями сформованості етнокультурної підготовленості студентів до проведення формувального експерименту $r_{xy} = 1{,}00$.

Рівні сформованості етнокультурної підготовленості студентів контрольної і експериментальної груп після проведення формувального експерименту за мотиваційно-емоційним критерієм коефіцієнта кореляції Пірсона становить $r_{xy} = 0{,}76$, за когнітивним критерієм – $r_{xy} = 0{,}73$, за діяльнісним критерієм – $r_{xy} = 0{,}70$.

В експериментальних групах спостерігається зростання високого рівня сформованості етнокультурної підготовленості студентів ЕГ у 3,49 рази, тоді як у КГ – у 1,26 рази. Отже, одержані результати формувального експерименту переконливо свідчать про ефективність методики етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено результати теоретичного узагальнення і практичного вирішення проблеми етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики, що знайшло відображення в обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці поетапної методики, результатом якої стало формування етнокультурної підготовленості студентів, що засвідчило вирішення поставлених завдань і дало підстави зробити навтупні **висновки:**

1. У процесі аналізу науково-методичної літератури було доведено, що вступ людства у третє тисячоліття супроводжувався не лише видатними науково-технічними досягненнями, але й серйозними природними катастрофами, міжнаціональними конфліктами й руйнуваннями. У цих умовах трансформується суспільна свідомість, переглядається система цінностей, посилюється потреба в осмисленні призначення освіти та її реформування. Особливої уваги набувають сьогодні питання оптимального вирішення складного комплексу проблем, що стосуються етнокультурної педагогічної підтримки студентів у полікультурному соціумі, їхньої адаптації та культурної самоідентифікації.

2. Проведене дослідження дозволило теоретично обгрунтувати основні поняття, включені в цю роботу: *полікультурну освіту* в нашому дослідженні ми визначаємо як прилучення майбутніх учителів музики до етнічної, загальнонаціональної та світової культури, формування готовності й уміння жити в багатокультурному та поліетнічному середовищі; *полікультурний освітній простір ВНЗ* розглядаємо як об'єктивно існуючу полікультурну систему соціальних та освітніх взаємин, що сприяє інтеріоризації національної культури, формуванню вселюдських цінностей за допомогою полікультурної освіти; *етнокультурну педагогічну підтримку особистості студента* в полікультурному просторі освітнього закладу як сприяння студентові у пізнанні себе (національної культури, етнокультурної ідентифікації, формуванні етнічної свідомості); у вирішенні проблем студентів у полікультурному середовищі; у захисті прав та інтересів особистості студента. Наше дослідження підтвердило необхідність і доцільність створення полікультурного простору ВНЗ, покликаного сприяти збереженню традицій, відкриттю нових культурних перспектив; орієнтації на різноманітність та відкритість щодо нових культур, віросповідань; знайомству студентів з різноманіттям народних традицій, норм поведінки і з сучасною їх культурною інтерпретацією; формуванню в студентів здатності до прийняття різних культур і дбайливого до них відношення. Призначення полікультурного простору освітнього закладу виражається у вирішенні соціальних, освітніх та виховних завдань.

3. *Етнокультурна педагогічна підтримка особистості майбутнього вчителя музики* визначена як надання студенту допомоги в пізнанні себе (етнокультурної самоідентифікації, національної культури, етнічної самосвідомості тощо); сприяння у захисті прав і свобод особистості; спільному визначення мети, завдань, потреб та інтересів студента і пошуку можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають досягненню позитивних

результатів у навчанні, спілкуванні, фаховому становленні в умовах полікультурного простору вищого навчального закладу.

Етнокультурну підготовленість майбутнього вчителя музики розглядаємо як інтегративне соціально-психологічне особистісне утворення, що характеризується фундаментальною загальною та фаховою культурою, глибиною художньо-педагогічного мислення; установками на співпрацю зі студентами різних національностей; рівнем відповідальності за надання підтримки кожному студенту; емпатійними здібностями, відповідними вміннями (аналітико-прогностичними, конструктивними, комунікативними, творчими тощо).

4. Виявлено функціонально-змістові характеристики етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутніх учителів музики. Серед функцій виокремлені – *адаптаційна, суспільно-правова, культорологічна, освітня та соціально-виховна.* Структура етнокультурної підготовленості майбутнього вчителя музики включає *когнітивно-конструктивний, мотиваційно-емотивний та діяльнісно-комунікативний компоненти.*

Розроблено діагностичний інструментарій, що дозволив визначати проблеми студентів у полікультурному середовищі та класифікувати їх за характером походження: проблеми внутрішнього «Я» 41,2% (культурна самоідентифікація, програми саморозвитку); проблеми навчального характеру 68.3% (мовні, взаємини з педагогом, ступінь сприйняття навчального матеріалу в залежності від мови викладання, ментальності педагога та студента); матеріальні проблеми 72,6% (нестача коштів для придбання життєво необхідних предметів, а також для отримання додаткової освіти та культурно-освітніх послуг); проблеми у взаєминах з людьми 4,6% (міжкультурна взаємодія в соціумі, стосунки з однолітками, конфлікти в сім'ї); проблеми здоров'я – 28,2%; проблем и соціального становлення особистості студента – 37,3% (професійна орієнтація, соціальний статус в колективі однолітків).

Особлива увага приділялася культурним проблемам студентів у полікультурному просторі освітнього закладу, які були класифіковані як мовні, поведінкові та проблеми відсутності педагогічного взаєморозуміння й взаємодії.

5. Критеріями, які конкретизували й уможливили фіксацію результатів вимірювання досліджуваного феномена, визначено *мотиваційно-емоційний, когнітивний та діяльнісний.*

6. Результати теоретичних, аналітичних, емпіричних досліджень означеної проблеми знайшли відображення в розробленій авторській методиці етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики. ***Принципами***, на яких грунтується авторська методика, виступають наступні: *етнонаціональної ідентичності; полікультурності; гуманізації та демократизації освіти; регіоналізації освіти; інтеграції та глобалізації; рівності й справедливості; відкритості та свободи дій в освіті.*

Методика передбачала наступні ***етапи*** педагогічної роботи: *діагностично-організаційний* (застосовувалися такі *методи* навчання: аналіз, вербалізація проблеми зі студентом; творчі вечори, присвячені видатним представникам різних культур; ігри з національної скарбниці; вікторини, виставки, екскурсії, ярмарки, фольклорні та театралізовані вистави; виступ ансамблів народної пісні і танцю;

екскурсії; робота з сім'єю, що включає батьківські конференції «Батько як вихователь», «Молоде покоління», «Незрозумілі діти» і дні сім'ї, конкурси «Древо життя», «Сімейні реліквії», «Сім'я і книги»); *аналітично-трансформаційний* (серед *методів* – спільне прогнозування, спільне моделювання життєвих та навчальних ситуацій, обговорення переваг вибору, зробленого студентом; метод жанрово-стильових аналогій, спостереження; методи упізнавання художніх образів на основі опису окремих деталей, імпровізація); *проектно-творчий* (спільне проектування дій, метод альтернатив, метод ініціювання онтологічних емоційних опозицій, семантичного диференціалу, діалектичних суперечливих взаємодій та інших методів, спрямованих на прояв несвідомого, інтенціональності духовного життя, архетипів); *інтеграційно-узагальнюючий* (створення на основі минулого досвіду нового, оригінального, незвичайного; схвалення позиції, розхитування позиції, самоаналіз самооцінка, самокорекція; кіносценарії, атракціон вирішення протиріч. Реалізація цього блоку методів заснована на інтенціональності духовного життя студентів з їх тяжінням до інтенцій (геоцентричної, життєствердуючої, песимістичної, локально-емпіричної тощо), обумовлених суб'єкт-суб'єктною взаємодією.

7. Проведена експериментальна робота довела ефективність педагогічних умов, що позитивно впливають на формування етнокультурної підготовленості майбутніх музики: *створення сприятливої національної та регіональної освітньої політики, що акумулює гуманістичну парадигму і відображає соціокультурні особливості країни*: мови, традицій, звичаїв, культуру народів регіону; прояв поваги до особистості студента, виявлення довіри до нього, доброти, чуйності, співчуття, емпатійного ставлення, розуміння внутрішнього світу, адекватні навчальні вимоги; *стимулювання у студентів розвитку почуттів і якостей, необхідних для міжнаціональної взаємодії та взаєморозуміння* (толерантність поглядів, суджень, віротерпимість, громадянську свідомість тощо); *визнання і розвиток етнічного плюралізму в освітньому процесі ВНЗ; повага до права вільного вибору студентом власної культурної ідентичності; гарантування свободи вибору, повага рішень більшості та захист прав меншості; визнання рівних прав, обов'язків і можливостей для всіх студентів; створення оптимістичної, мажорної атмосфери розвитку особистості.*

Впровадження авторської методики етнокультурної педагогічної підтримки майбутнього вчителя музики в педагогічний процес ВНЗ дозволило досягти поставленої мети і завдань, забезпечити її функціональне і змістове наповнення. В ході дослідження було з'ясовано, що досягнення високої ефективності методики можливе за створення відповідних педагогічних умов. Аналіз отриманих результатів переконав у тому, що змодельований полікультурний простір освітньої установи ефективно забезпечує етнокультурну педагогічну підтримку особистості студента.

Подальшої наукової розробки потребують напрями дослідження, пов'язані зі створенням і технологічним забезпеченням функціонування багаторівневої системи полікультурної освіти майбутніх учителів музики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Гу Жань. Педагогічна підтримка особистості майбутніх учителів музики у процесі інтенсифікації самостійної роботи / Гу Жань // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : зб. наукових праць № 11-12. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2014. – С. 111-116.

2. Гу Жань. Етнокультурна педагогічна підтримка майбутніх учителів музики як важливий чинник формування естетичних цінностей студентів / Гу Жань // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. CXXX (130). – 289 с. – (Серія педагогічні науки). – С. 63-69.

3. Гу Жань . Етнокультурна педагогічна підтримка майбутніх учителів музики як важливий чинник удосконалення фахової підготовки студентів /Гу Жань // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – Випуск CXXXIV (134). – 285 с. – (Серія педагогічні науки). – С. 78-84.

4. Гу Жань . Специфіка створення етнокультурного середовища у педагогічному ВНЗ як засобу інтенсифікації педагогічної підтримки майбутніх учителів музики / Гу Жань // Наукові записки : [зб.наук. статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – Випуск CXXXV (135). – 287 с. – (Серія педагогічні науки). – С. 67-74.

5. Гу Жань . Принципи етнокультурної педагогічної підтримки майбутніх учителів музики в умовах інтеркультурного спілкування /Гу Жань // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – Випуск CXXXVI (136). – 225 с. – (Серія педагогічні науки). – С. 60-65.

6. Гу Жань . Національне виховання майбутніх учителів як важливий чинник формування соціокультурних орієнтацій студентської молоді / Гу Жань // Monografia / wybrane zagadnienia szerokopojetej inzynierii procesowej / pod red. A. Gawdzika, Tom III, Opole 2015. – 177 s. – S. 111-127.

7. Гу Жань. Особливості створення етнокультурного простору вишу як важливого чинника етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики / Гу Жань // Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття: зб. матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Мукачеве : МДУ, 2016. – 299 с. - С. 145-146.

8. Гу Жань. Педагогічний потенціал методики етнокультурного педагогічного супроводу особистості майбутніх учителів музики у процесі музичного навчання / Гу Жань // Сучасна мистецька освіта : матеріали І Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського/ укл.: доктор пед.наук, проф. А. В. Козир.– К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – 232 с. – С. 158-161.

АНОТАЦІЇ

Гу Жань. Методика етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 –«Теорія та методика музичного навчання». - Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2018.

Дисертація містить результати дослідження методика етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки.

Проаналізовано стан даної проблеми у науковій літературі, у теорії та практиці фахової підготовки студентів. Визначено загальну структуру і зміст етнохудожньої підготовленості майбутніх учителів музики, описані особливості процесу її формування в умовах педагогічних ВНЗ.

Розроблено методику формування етнокультурної підготовленості майбутніх учителів музики, яка включала діагностично-організаційний, аналітично-трансформаційний, проектно-творчий та інтеграційно-узагальнюючий етапи, та визначені педагогічні умови підвищення ефективності цього процесу.

Результативність застосованої методики виявилась у позитивній динаміці рівнів сформованості етнокультурної підготовленості студентів експериментальної групи за всіма критеріями і показниками порівняно з контрольною.

Ключові слова: етнокультурна підготовленість, педагогічна підтримка, структура, поетапна методика, полікультурність, культурні традиції України та Китаю.

Гу Жань. Методика этнокультурной педагогической поддержки личности будущего учителя музыки в процессе профессиональной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02– «Теория и методика музыкального обучения».- Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2018.

Диссертация содержит результаты исследования методики этнокультурной поддержки будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки.

Проанализировано состояние данной проблемы в научной литературе, в теории и практике профессиональной подготовки студентов. Определена общая структура и содержание этнохудожественной подготовленности будущих учителей музыки, описаны особенности процесса ее формирования в условиях педагогических вузов.

Разработана методика формирования этнокультурной подготовленности будущих учителей музыки, которая включает диагностикчески-организационный, аналитически-трансформационный, проектно-творческий, интеграционно-обобщающий этапы, определены педагогические условия повышения эффективности этого процесса.

Результативность разработанной методики проявилась в положительной динамике уровней сформированности этнокультурной подготовленности студентов экспериментальной группы по всем критериям и показателям в сравнении с контрольной.

Ключевые слова: этнокультурная подготовленность, педагогическая поддержка, структура, поэтапная методика, поликультурность, культурные традиции Украины и Китая.

Gu Ran. Methodology ethno-cultural pedagogical support of future music teacher in process of specialized education. – Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical science, on a speciality 13.00.02 – Theory and Methods musical training / Dragomanov National Pedagogical University. – Kyiv, 2018.

The thesis presents theoretical analyze of scientific approaches to the problem of ethno-cultural pedagogical support, literature sources of researched problem from philosophy, psychological, ethnological, music, pedagogy aspects; generalized history-cultural aspects of future music teachers education, the base methodological research vectors are defined.

Problems of humans' social adaptation in another conditions emotionalized different generations and specialists recently. Mentioned problems are unresolved at present, while new demands in society and special fields are in question. The important aspects of problems are process of students' adaptation at the process of abroad education. Significance of problem defined as importance of educational field as a potential of development of society and integral base of human foundation in social group or nation.

Ethno-cultural pedagogical support of future music teacher defined as helping student in self-recognition (ethno-cultural self-identification, national culture, ethnical self-recognition); conduction to human rights defending, goal and assignments designation, students demands and opportunities in preventing barriers and problems, which keep from positive and success in education, communication and specialized improvement in multicultural society of high educational establishment.

On base of system analyze of theoretical fundamentals the problems of ethno-cultural pedagogical support of future music teacher following structural components of were defined: cognitive-constructive, motivation-emotive and active-communicative. Argued pedagogical aspects that influence on effective process of ethno-cultural pedagogical support of future music teacher: formation of favorable national and regional educational policy that comprises human paradigm and presents social-cultural specification, stimulates development of students feeling and emotions necessary for international cooperative and understanding, defining and development of ethnical pluralism in educational society, respect for individual cultural identification, guarantee of liberty and defending minorities rights, recognition of equal rights and duties, formation optimistic atmosphere of human development. Developed experimental methodology of ethno-cultural pedagogical personal support according to demands of contemporary multicultural education presents ways and conditions of their realization on practice.

At process of creation the authors' methodology specific of region was considered according to regional culture, personal opportunities, high educational establishment, unique of every student and his personal development of cautiousness, goals, creativeness, self-regulation and reflection; adaptation opportunities to life in multicultural society with different nations, confessions. The content of multicultural society was considered as science, artistic and social experience and traditions, religion and other values are present and demand of implementation of ethno-cultural students'support in forming socio-cultural situation.

Experimental methodology of ethno-cultural pedagogical personal students' support is a type of organizational of govern the pedagogical process in educational multicultural society of high educational establishment which comprises realization of ideas and values of variety cultures, such that student get guaranteed conditions of cultural development and human education which conducts ethno-cultural pedagogical support and self-individualization, which forming moral and psychological atmosphere facilitating self-organization, self-realization and personal development.

The following principles are: national identifying, multicultural, humanization, democratization of education, regionalizing of education, integration and globalization, justice and equality, open-mind.

Diagnostic experiment revealed functional and content features of ethno-cultural pedagogical support future music teachers. The following functions are: adaptation, social-legal, cultural, educational and social-educational. Structure of ethno-cultural promptitude comprises the following components: cognitive-constructive, motivated-emotional and active-communicative.

Analyze of research results present effectiveness of determined methodology of ethno-cultural pedagogical support of future music teachers. Conducted experiment proposed fundamentals developments of levels formation of ethno-cultural pedagogical readiness to support of future music teachers of experimental group.

Practical importance of results defined by effectiveness of proposed methodology of formation of ethno-cultural pedagogical readiness to support of future music teachers; using research information for improvement content of educational programs for future music teachers and practical recommendations for students of high educational establishments.

Key words: ethno-cultural pedagogical readiness to support of future music teachers, pedagogical support, stage methodology, multicultural, cultural traditions in China and Ukraine.

Підписано до друку 10 квітня 2018 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Наклад 100 прим.
Віддруковано з оригіналів

Видавництво
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.
01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002

НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова

100317946